

DE OUDE OUDE BUNDER

Na de invoering van het metrieke stelsel in 1820 is de benaming „bunder” voor een oppervlakte van 10.000 m² nog lang in gebruik gebleven in officiële stukken. Alhoewel daar nu de term „hektare” gebruikt wordt, kent men de bunder op het platteland nog steeds. Maar naast de „bunder” kennen oudere mensen ook nog een eenheid die zij „oude bunder” noemen en die ruwweg een derde deel groter is dan de gewone bunder of hektare. Hier wordt duidelijk de bunder bedoeld die vóór 1820 alom in Brabant in gebruik was en waarvan de grootte tussen 1,2 en 1,4 hektare lag, maar verschilde van plaats tot plaats.

Voor wie weleens met oude maten te maken heeft is dit alles wel bekend. Maar verbazend is het om in de 15e-17e eeuw óók vermeldingen van „oude bunders” tegen te komen, ja zelfs van „oude lopenzaadlands”!

Soms verschijnt de „oude bunder” als veldnaam: Dat hoeft dan niet te wijzen op een maat van die naam: immers een perceel dat reeds erg lang als één bunder gekend wordt, zou best „De Oude Bunders” kunnen heten.

1474: Meester Aert Cornelis Lamssz sone houdt een bunder van eenen stucke lants anderhalf bunder groot, geheeten d’oude Bunders . . . ¹⁾

Maar in de volgende passage moet er toch sprake zijn van een maat:

1474: Peter Dierick Buysensone houdt een oudt bunder lants metten huysingen dairop staende te Langdonc in Roesendale . . . ²⁾

Zo werden er te Roosendaal in totaal 3 gevonden, terwijl het eerste voorbeeld ook een Roosendaals perceel betrof ³⁾. In Princenhage vond ik een ander soort bijzondere bunder: de „bunder grote maat”. Het perceel dat 1 bunder grote maat mat in 1552, heette in 1783 3¹/₂ gemet groot, ofwel 1,17 bunders. ⁴⁾

Maar het meest valt de oude maat op te Gilze. Het cijnsboek van de Oude Hof van de abdis van Thorn te Gilze ⁵⁾ vermeldt bij de cijnsen te Gilze zowel bunders en lopenzaadlands zonder verdere aanduidingen, als ook *oude bunders*, *oude én nieuwe lopenzaadlands*! Als we even aannemen dat al die oude en nieuwe maten bij benadering even groot zijn, blijkt dat van de weergegeven oppervlakte onder Gilze van de bunders 5% oude maat was, en van de lopenzaadlands zelfs 11%, met 1% voor het „nieuwe lopen”. Bijna 8% van de oppervlakte was in oude (of nieuwe) maat gemeten.

De vondst van deze bijzondere oude maten was puur bij toeval en het zou me niet verbazen wanneer ook anderen, die met andere plaatsen in Brabant bezig zijn,

dergelijke vermeldingen aantreffen. Gaarne zou ik hun ervaringen vernemen, in de hoop op die manier misschien dit vrij zeldzame verschijnsel te kunnen gaan begrijpen. Want wat kan het betekenen? Er kan sprake zijn van de invoering van hogerhand van een nieuwe maat, net als in 1820 gebeurde. Men denke aan het algemene gebruik dat men van de Bredase en Bossche bunder maakte in een zeer groot gebied: wellicht hebben die twee maten lokale maten overvleugeld. Maar ook is het mogelijk dat we er sporen van kolonisatie door lieden van elders in mogen herkennen, lieden die hun eigen maten meebrachten. De vraag is dan welke maat de „oude” werd: de maat die de omwonenden reeds gebruikten, of de importmaat. Een dergelijke gang van zaken zou te Roosendaal mogelijk zijn, waar men in 1300 de Vlamingen nog als een aparte, daar gevestigde, groep vermeldde. ⁶⁾ Ook in Vlaanderen was de bunder wijd verspreid ⁷⁾:

K.A.H.W. LEENDERS

¹⁾ Alg. Rijksarch. Brussel, Leenh. v. Brab., Av. & Den. 2100 bis, fol 48v, 7e.

²⁾ Idem, fol 148r, 7e.

³⁾ Alg. Rijksarch. Den Haag, Nass. Dom. Raad inv. Hingman, 1158, deel I, fol 17; Gem. Arch. Breda III-55-II-32, fol 113.

⁴⁾ Alg. Rijksarch. Den Haag, Nass. Dom. Raad, inv. Hingm., 3590 f 46 en f 80.

⁵⁾ Rijksarch. Maastricht, Arch. Ecclesiast. 19092, (1613, kopie 1691).

⁶⁾ F.F.X. Cerutti: Middeleeuwse rechtsbronnen van stad en heerlijkheid Breda, deel I, Utrecht 1956, no 89.

⁷⁾ H. de Schryver, De Oude landmaten in Vlaanderen, Brussel, 1968.